4. Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities: UN General Assembly, (1993).

5. Zakon Ukrainy «Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti invalidiv v Ukraini» [The Law of Ukraine «On the basis of social protection of invalids in Ukraine»]. Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/875-12/page (2013).

6. Dovidnyk kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv [Handbook of qualifying characteristics trades workers]. Issue 80 Sotsialni posluhy (Social services). Kramatorsk: Center Performance, (2005).

7. Klasyfikator profesii [Classification of Occupations]. State classifier 003:2010. Kyiv: Sotsinform, (2010).

8. Kulbida, S., Chepchyna. I., & Adamiuk, N. (2011). *Conception of bilingual education of hearing impairment persons* [Kontseptsiia bilinhvalnoho navchannia osib z porushenniamy slukhu]. Kyiv: SPKTB UTOG.

9. Kulbida, S., & Chepchyna, I. (2009). *Kontseptsiia zhestovoi movy v Ukraini* [The concept of Sign Language in Ukraine]. *Defectology. Exceptional Child: teaching and upbringing*, *3(53),* 3-8.

10. *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro vvedennia navchalnoho predmetu «Ukrainska zhestova mova» ta vnesennia zmin do Typovykh navchalnykh planiv spetsialnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv dlia ditei, yaki potrebuiut korektsii fizychnoho ta (abo) rozumovoho rozvytku*. [The Ministry of Education and Science of Ukraine "On introduction of academic subject" Ukrainian sign language "and amendments to the Model Curriculum special secondary schools for children requiring correction of physical and (or) mental development] Kyiv, (2009).

11. Adamiuk, N.B., & Chepchyna, I. I. (2008). *Innovatsiina model pidhotovky i perepidhotovky perekladachiv i pedahohiv v Ukraini z osnov vyvchennia zhestovoi movy*. [An innovative model of training and retraining of teachers and translators in Ukraine studying the basics of sign language]. *Zhestova mova i suchasnist, Vol. 3,* 124-135.

УДК: 376-056.26:616.831/.832:376.016:811.161.2'355-028.31

Аркадьєва О.О.
к.пед.н., науковий співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, м.Київ

РОЛЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОПТИЧНОГО АНАЛІЗАТОРА В ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ЧИТАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ДЦП

В статті розглянуто роль функціонування оптичного аналізатора в формуванні навичок читання в учнів 2–4 класів із церебральним паралічем (аналіз літературних джерел, підходи до вивчення проблеми, особливості функціонування оптичного аналізатора при загальному та дефіцитарному розвитку). Детально описано фізіологічні особливості оптичного аналізатора, які відіграють ключову роль в процесі читання і являють собою сутність процесу переробки інформації оком під час читання.

Подана інформація щодо застосування новітніх технологій в дослідженні оптичного аналізатора за допомогою комп'ютера .

Репрезентовано специфічні особливості зорового сприймання у дітей із ДЦП. Можливі причини порушення функціонування оптичного аналізатора такі як дисфункція моторного апарату очей, порушення фіксації зору, зниження гостроти зору, недорозвиток статокінестетичних рефлексів. Висвітлено результати впливу на формування навички читання у дітей із ДЦП при дисфункції оптичного аналізатора.

Ключові слова: *дитячий церебральний параліч (ДЦП); аналізаторні системи, оптичний аналізатор, дефіцитарний розвиток, порушення читання.*

Читання як складний психофізіологічний процес формується завдяки сукупності різноманітних чинників: складної психологічної структури та динамічним механізмам, достатньому рівню розвитку усного мовлення, когнітивної сфери, аналізаторних систем та їхньої інтегративної діяльності.

До механізму читання Лурія О. відносить два взаємопов'язані рівні: сенсомоторний та семантичний. Сенсомоторний рівень включає в себе звукобуквений аналіз та утримування інформації в оперативній пам’яті. Сукупність цих ланок становить технічну сторону читання (швидкість, точність та об'єм сприймання). Семантичний рівень несе іншу функцію — розуміння та значення тексту і змістової інформації, прогнозування, зіставлення, що випливають із рецептивної продукції [6].

Читання здійснюється і є можливим завдяки взаємодії оптичного, акустичного та перцептивного аналізаторів. Акт читання постійно супроводжується рухами очей, які пересуваються в напрямку рядків тексту. Акустичний аналізатор виступає як контроль зовні, з боку фонематичного слуху. Таким чином, для здійснення цієї складної функції необхідна чітка координація чотирьох механізмів нервової рецепції, в результаті чого встановлюється асоціація зорових, слухових і моторних образів букв. Закінчення вказаних зв'язків здійснюється на стику тім’яної, скроневої та потиличної ділянок кутової звивини [7].

Ключову роль у процесі читання відіграють дві аналізаторні системи: слухова та зорова. На їх значущості у становленні навички читання наголошено у працях Ляпідевського С., Лалаєвої Р., Dimigen O., Hohlfeld A., Jacobs A., Kliegl R., Sommer W. та ін.

Аналізуючи процес читання, можна фіксувати таку послідовність: візуальна фіксація графічного матеріалу (сприймання) – декодування графіки в звукову субстанцію (рефлексія) – мисленнєва оцінка прочитаного тексту (розуміння) – психічна оцінка прочитаного тексту (експресія). Зміст та механізм реалізації кожного із вказаних етапів можуть мати пряме чи непряме відношення до оцінки й самого читача, що обумовлює необхідність осмислення взаємодій людини з письмовим текстом [2].

Велику увагу з боку науковців в минулому і сьогодні викликає функціонування і роль оптичного аналізатора у здійсненні процесу читання. В минулому експериментально підтверджено значущість руху очей в процесі читання. Так, ще Трошин А., Міллер К., відзначали, що рухи очей є необхідним компонентом в структурі читання. Дослідники встановили, що під час читання відбувається закономірна зміна пауз і рухів очей [2]. Єгоров Т. та Ельконін Д. докладно вивчили рух очей при читанні, та особливу увагу приділили вивченню регресивних рухів очей, їх значенню для читання. Було встановлено, що відсутність можливості для ока повернення назад відповідно до рядку значно уповільнює процес читання, збільшує кількість помилок, але ще більші труднощі виникають при гальмуванні руху очей вперед за рядком («забігаючий» рух), оскільки ці рухи забезпечують так зване «антиципаційне читання». Автори цих робіт також вважають, що читання відбувається в момент фіксації очей (або пауз), і одиницею читання є слово, а букви виконують роль орієнтирів у ньому [5].

Вчені експериментально підтвердили, що сприймання та засвоєння інформації відбувається не під час рухів очей (сакад та мікросакад), а під час фіксації зору на позиційних словах («домінантних») [2]. Час фіксації також має велике значення в процесі читання (варіативність фіксації від 100 до 500 мс і вище), середній час фіксації – 200–250 мс. За допомогою спеціальної техніки вченими було доведено, що для достовірного впізнавання слова мінімальна фіксація триває 50 мс, а решта часу витрачається на співвіднесення слова з контекстом та вирішення куди буде перенесена точка фіксації [11, 14].

В процесі вивчення рухів очей при читанні встановлено, що близько 20–30% слів

не фіксуються. Переважно це службові і короткі двох–чотирьох буквені слова. Так, в своїх дослідженнях Just M., Carpenter P., Rayner K., Duffy S. виявили, що повноцінні слова зафіксовані в 85%, а службові – в 35% випадків. При читанні «про себе» тривалість фіксації менша, а амплітуда сакад більша, ніж при читанні вголос [13]. Але також є позиція, що тривалість фіксації на довгих чи незнайомих словах може бути багаторазовою. Існує пряма залежність між довжиною слова та ймовірністю його фіксації. Відстані між словами (пробіли) нехарактерні фіксації, але їх відсутність значно утруднює читання тексту [8, 12].

Wolverton G., Zola D., Гернсбахер М. пишуть про те, що завдяки дослідженням фізіології руху очей стали відомі такі основні факти, як сутність процесу переробки інформації оком під час читання, а також фізичних обмежень, що лімітують шляхи надходження даної інформації в мозок. У період фіксації очі мають доступ до трьох зон огляду інформації: фовеальної, парафовеальної та периферичної. Фовеальною називають зону, що знаходиться в фокусі зору під час фіксації очей. Вона також включає в себе два градуси кута зору по обидва боки від точки фіксації, де один градус дорівнює трьом–чотирьом буквам. Таким чином, у фокусі зору знаходяться шість–вісім букв у цілому [2]. Парафовеальна зона містить від п'ятнадцяти до двадцяти букв, а периферична зона – все, що знаходиться поза полем зору парафовеальної зони. Фовеа, або центральна ямка сітківки ока, переробляє деталі побаченого; різкість деталей, що знаходяться за межами її охоплення, значно знижується, і відповідно ідентифікація слів, що знаходяться поза зоною охоплення фовеї, значно ускладнюється.

З розвитком науки та техніки з'явилися нові можливості організації досліджень. Rayner K. створив свою методику вивчення фіксації руху очей, описану в його парадигмі «eye–contingent display change». За допомогою спеціально пристосованих технічних засобів (датчиків, що слідкували за рухами очей), пов'язаних із комп'ютером при читанні, вчений спостерігав асиметричність перцептивного поля (близько 4–5 символів від точки фіксації та 14–15 символів праворуч від точки фіксації: обов'язкова умова системи письма, у якій рух відбувається з лівого у правий бік) [2, 14].

Паралельно з рухами очей вперед відбуваються і регресивні рухи. Ці рухи не переривають процес читання, оскільки пам’ять утримує сприйняте раніше. В момент регресій читач повертається назад, щоб уточнити деякі деталі, переконатися у правильності розуміння прочитаного, точніше осмислити його. Визначено, що для позитивного перебігу навчання читання кількість фіксацій та регресивних рухів очей має бути мінімальною, а їх тривалість короткочасною [2].

Близько 10–15% часу читання займають регресивні рухи. Відповідно до існуючої гіпотези причина регресивних рухів пов’язана із тим, що вони виникають через нерозуміння прочитаного, в такому випадку читач повертається до відповідної частини тексту і перечитує незрозумілу ділянку. В іншому випадку, короткі регреси (у контексті одного слова) можуть виникати за причини окуло–моторних помилок [2]. Особливо частими є регресивні рухи при «механічному» читанні, коли дитина починаючи читати наступне слово, вертається до попереднього, тому що не усвідомила його зміст. Ці дані підтверджують той факт, що процес читання – це не просто розпізнавання букв і слів, але й розуміння, осмислення речення та тексту в цілому [3].

Сучасні науковці й надалі активно досліджують значення рухів очей, застосовуючи новітні технології, пристосування та методики. Так, Величковський Б. з колегами в своїх працях описує результати вивчення руху очей за допомогою комп'ютерного інтерфейсу: Око–Мозок–Комп'ютер (ОМК). Сучасна техніка дає можливість вийти на новий рівень досліджень в цій та інших дотичних галузях [4].

Таким чином, рухи очей є однією із необхідних умов здійснення читання. Вони забезпечують (на психофізіологічному рівні) аналітико-синтетичну роботу в ланці зорового сприйняття, тобто на першому етапі проходження складної психологічної структури читання.

Читаючи мовчки, про себе, людина неодмінно «чує» те, що вона читає, тому слухові відчуття також є обов'язковим елементом читання. Ці відчуття дають можливість контролювати правильність власного читання, однак вони не відіграють домінуючої ролі, а підпорядковуються названим вище відчуттям. В залежності від міцності засвоєння мовного матеріалу та рівня сформованості механізмів зорового сприймання процес розпізнавання може здійснюватися швидко і безпосередньо, або в уповільненому темпі з елементами пригадування [2].

Враховуючи особливості функціонування оптичного аналізатора в нормі нами було здійснене дослідження спрямоване на виявлення особливостей навчання читання молодших школярів із ДЦП і увага була звернена на специфіку функціонування оптичного аналізатора у дітей із ДЦП.

Згідно статистичних даних порушення зору у дітей із ДЦП зустрічається у 20% дітей. Важкі порушення (слабозорість та сліпота) зустрічаються приблизно у 10% дітей із ДЦП. Приблизно у 20–30% випадків зустрічається косоокість, подвоєння в очах, порушення узгодженості рухів очей, опущена верхня повіка (птоз), наявні мимовільні рухи очних яблук (ністагм). Такі особливості розвитку оптичного аналізатора призводять до дефективного сприймання, в окремих випадках – спотвореного. Деякі діти за причини внутрішньої косоокості звикають користуватися обмеженим полем зору, ігноруючи його зовнішні поля. Такі особливості можуть утруднювати дітям із ДЦП засвоєння навичок читання та письма.

Причиною порушення функції оптичного аналізатора у дітей із ДЦП може бути дисфункція моторного апарату очей, порушення фіксації зору, зниження гостроти зору, недорозвиток статокінестетичних рефлексів, що спричиняють обмеженість поля зору у дітей із церебральною патологією. Відомо, що розвиток полів зору тісно пов'язаний із формуванням довільної уваги і всіх видів сприймання, в тому числі, і просторового [2].

Діти із ДЦП мають труднощі у сприйманні форми, співвіднесенні в просторі об'ємних та плоских величин (Добронравова А., 1967). Значні труднощі у дітей із ДЦП викликають завдання, що передбачають маніпулювання графемним матеріалом, стійкість зорової уваги, пам'яті та контролю [1].

У дітей із ДЦП спостерігаються значні труднощі просторового аналізу та синтезу, порушення схеми тіла, труднощі мовленнєвого відтворення просторових відношень, труднощі у засвоєнні окремих ознак форми та величини предметів. Порівняльні дослідження особливостей тактильного та зорового сприймання у дошкільників із дитячим церебральним паралічем свідчать, що в основі порушень сприймання та відображення фігур лежить дефіцит інтегративних функцій мозку. При цьому ступінь важкості рухового дефекту не завжди є визначальним чинником у недорозвиненні сенсорно–перцептивної діяльності у цих дітей.

У дітей із церебральним паралічем спостерігаються суттєві труднощі просторового аналізу та синтезу, порушення схеми тіла, труднощі мовленнєвого відображення просторових відносин. Важко відбувається засвоєння форм і величин предметів [2].

В своєму дослідженні [2] ми детально описали та обґрунтували механізми порушення читання у дітей із дитячим церебральним паралічем та особливості функціонування оптичного аналізатора у даної категорії дітей. Також більш детально описали варіативність сполучуваності дефіцитарності в умовах ДЦП в тому числі і поєднання дефіцитарності функціонування оптичного аналізатора в сукупності з іншими порушеннями (акустичними, когнітивними, мовленнєвими та поведінковими).

Враховуючи все вище сказане, важливо правильно діагностувати порушення певного компоненту чи сукупності компонентів, що забезпечують формування навичок читання в молодших школярів із ДЦП та провести цілеспрямовану корекційну роботу в цьому напрямку, щоб діти із церебральною патологією могли отримувати якісну освіту на рівні із дітьми із звичайним розвитком.

***Література*:**

1. Аркадьєва О. О. Вивчення особливостей читання у молодших школярів із ДЦП / О. О. Аркадьєва // Zbior raportow naukowych. «Tendencje, zbiory danych, innowacje, praktyka w nauce». (29.04.2014-30.04.2014) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2014. - 36-41 str
2. .Аркадьєва О. О. Формування навичок читання в учнів 2–4 класів із дитячим церебральним паралічем з використанням інформаційних технологій: дис. канд. пед. наук: 13.00.03 / Аркадьєва Ольга Олександрівна.– К., 2015. – 236 с.
3. Безруких М. М., Иванов В. В. Движения глаз в процессе чтения как показатель сформированности навыка // Новые исследования. – 2008.– Т. 1. – № 16–1. – С. 84 – 102.
4. Величковский Б. Б., Румянцев М. А., Морозов М. А. Новый подход к проблеме «Прикосновения Мидаса»: идентификация зрительных команд на основе выделения фокальных фиксаций // Вестн. моск. ун–та. сер. 14. Психология., 2013. – № 3. – С. 33 – 45.
5. Егоров Т.Г. Очерки обучения детей чтению / Т.Г. Егоров. – М.: Учпедгиз, 1953. – 144 с.
6. Лурия А.Р. Очерки психофизиологии письма / А.Р. Лурия. – М.: 1950. – 352 с.
7. Ляпидевский С. С. Невропатология. Естественнонаучные основы специальной педагогики: Учеб. Для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. В.И. Селиверстова. —М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. — 384 с.
8. Abrams S. G., Zuber B. L. Some temporal characteristics of information processing during reading. Reading Research Quarterl. – 1972. – Vol. 12. – P.41–51.
9. Birch S., Rayner K. Linguistic focus affects eye movements during reading. // Memory & Cognition. – 1997. – Vol. 25.– P.653–660.
10. Carpenter P.A., Just M.A. What your eyes do while your mind is reading. // Eye movements in reading: Perceptual and language processes. / In K. Rayner (Eds.). –New York: Academic Press, 1983. – P.275–307.
11. Ishida T., Ikeda M. Temporal properties of information extraction in reading studied by a text–mask replacement technique. // Journal of the Optical Society A: Optics and lmage Science. – 1989. – Vol. 6. – P.1624–1632.
12. Rayner K. Parafoveal identification during a fixation in reading. // Acta Psychologica. – 1975a. – Vol. 39. – P.272–282.,)
13. Rayner K. Visual selection in reading, picture perception, and visual search: A tutorial review. // Attention and performance (Vol. 10). / In H. Bouma & D. Bouwhuis (Eds.). – Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1984.)
14. Slowiaczek M. L., Rayner K. Sequential masking during eye fixations in reading. // Bulletin of the Psychonomic Society. – 1987. – Vol. 25. – P.175–178.

О.А. Аркадьева

Роль функционирования оптического анализатора в формировании навыков чтения у младших школьников с ДЦП

В статье рассмотрена роль функционирования оптического анализатора в формировании навыков чтения в учащихся 2-4 классов с церебральным параличом (анализ литературных источников, подходы к изучению проблемы, особенности функционирования оптического анализатора при общем и дефицитарном развитии). Подробно описаны физиологические особенности оптического анализатора, которые играют ключевую роль в процессе чтения и представляют собой сущность процесса переработки информации глазом во время чтения.

Представленная информация по применению новейших технологий в исследовании оптического анализатора с помощью компьютера.

Представлены специфические особенности зрительного восприятия у детей с ДЦП. Возможные причины нарушения функционирования оптического анализатора такие как дисфункция моторного аппарата глаз, нарушение фиксации зрения, снижение

остроты зрения, недоразвитие статокинестетических рефлексов. Представлены результаты влияния на формирование навыков чтения у детей с ДЦП при дисфункции оптического анализатора.

Ключевые слова: *детский церебральный паралич (ДЦП); анализаторные системы, оптический анализатор, дефицитарное развитие, нарушение чтения.*

Olga Arkadieva

The role of optical analyzer in the skills of reading in younger pupils with cerebral palsy (CP)

In the article the role of functioning optical analyzer in the formation of reading skills of pupils of 2-4 classes with cerebral palsy (analysis of the literature, approaches to the problem, especially the operation of the optical analyzer with a normal and pathology development). Described in detail the physiological characteristics of the optical analyzer (fixing of the text, keeping in view the letters «anticipation reading», concept sakad and mikrosakad, originality perception of distance between words — «spaces», understanding reading text), which play a main role in the process of reading and represent the essence of the process of information processing eye when reading.

The submitted information technology application in the study of optical analyzer using a computer (Rayner K. paradigm «eye-contingent display change», B. Velichkovsky computer interface: Eye-Brain-Computer).

Sending the specific features of visual perception in children with (CP). Possible causes disruption of the optical analyzer such as dysfunction of motor apparatus of eyes, fixation of eyes, decreased visual acuity, underdevelopment of statically-kinesthetic reflexes . The results of influence on the formation of reading skills in children with (CP) dysfunction optical analyzer.

Keywords: *cerebral palsy (CP); analizatornye systems, optical analyzer pathology development, reading dysfunction.*

References:

1. Arkadieva, O. O. (2014) *Vyvchennia osoblyvostei chytannia u molodshykh shkoliariv iz dytiachym tserebralnym paralichem* [The study features of reading in primary school children with cerebral palsy] Zbior raportow naukowych. «Tendencje, zbiory danych, innowacje, praktyka w nauce». (29.04.2014-30.04.2014) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

2. Arkadieva, O. O. (2015). *Formuvannia navychok chytannia v uchniv 2–4 klasiv iz dytiachym tserebralnym paralichem z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii* [The formation of reading skills of students in 2-hour classes with cerebral palsy using information technology]. (PhD dissertation), Kyiv

3. Bezrukih, M. M., & Ivanov, V. V. (2008). *Dvizheniia glaz v processe chteniia kak pokazatel sformirovannosti navyka* [The eye movements during reading as an indicator of formation of skill] *Novye issledovaniia, Vol. (16-1)*, 84 – 102.

4. Velychkovskyi, B. B., Rumyancev, M. A., & Morozov, M. A. (2013) *Novyi podhod k probleme «Prikosnoveniia Midasa»: identifikaciia zritelnyh komand na osnove vydeleniia fokalnyh fiksaciy* [A new approach to the problem of "Midas Touch": the visual identification of the teams on the basis of selection of focal fixations]. *Vestnik moscowskogo universiteta. Ser. 14. Phihologiia, 3.* 33-45.

5. Egorov, T.G. (1953). *Ocherki obucheniia detei chteniiu* [Sketches of teaching children reading]. Moscow, Uchpedgiz.

6. Luriia, A.R. (1950) *Ocherki psihofiziologii pisma* [Sketches of writing psychophysiology]. Moscow, Uchpedgiz.

7. Liapidevskii, S. S. (2000). *Nevropatologiia. Estestvennonauchnye osnovy specialnoi pedagogiki* [Neuropathology. Pure bases of special education]. Moscow, Centr VLADOS. (In Russian).

8. Abrams, S. G., & Zuber, B. L. Some temporal characteristics of information processing during reading. Reading Research Quarterl. – 1972. – Vol. 12. – P.41–51.

9. Birch, S., & Rayner, K. Linguistic focus affects eye movements during reading. // Memory & Cognition. – 1997. – Vol. 25.– P.653–660.

10. Carpenter, P.A., & Just M.A. What your eyes do while your mind is reading. // Eye movements in reading: Perceptual and language processes. / In K. Rayner (Eds.). –New York: Academic Press, 1983. – P.275–307.

11. Ishida, T., & Ikeda M. Temporal properties of information extraction in reading studied by a text–mask replacement technique. // Journal of the Optical Society A: Optics and lmage Science. – 1989. – Vol. 6. – P.1624–1632.

12. Rayner, K. Parafoveal identification during a fixation in reading. // Acta Psychologica. – 1975a. – Vol. 39. – P.272–282.,)

13. Rayner, K. Visual selection in reading, picture perception, and visual search: A tutorial review. // Attention and performance (Vol. 10). / In H. Bouma & D. Bouwhuis (Eds.). – Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1984.)

14. Slowiaczek, M. L., & Rayner, K. Sequential masking during eye fixations in reading. // Bulletin of the Psychonomic Society. – 1987. – Vol. 25. – P.175–178.

УДК 376-056.263-053.3/.4+616.28-008.13/.14-07

Богданович Т.В.
аспірант лабораторії проблем інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, ТОВ Центр слухової реабілітації АВРОРА, м.Київ
Рецензент: ***Коваль Л.В.,*** к.пед.н.

РАННЄ ВИЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

В статті розкрито суть скринінгу слуху новонароджених, його значення, алгоритм проведення. Автором визначено важливість раннього виявлення дітей з порушеннями слуху для їх подальшого розвитку, навчання та успішної соціалізації. Особлива увага приділяється педагогічному супроводу сімей в процесі раннього виявлення дітей з порушенням слуху, як важливого компоненту програми скринінгу, що суттєво підвищує її ефективність.

Ключові слова: *діти раннього віку з порушеннями слуху; скринінг слуху новонароджених; педагогічний супровід раннього виявлення дітей з порушеннями слуху; раннє втручання.*

Постановка проблеми. На особливу увагу заслуговує переосмислення суспільством ставлення до дітей з порушеннями психофізичного розвитку, що вимагає створення умов, які забезпечують таким дітям можливість розвиватися як цілісній особистості та реалізувати свою життєву програму, будучи рівноправними членами суспільства. Протягом останніх десятиріч стало можливим зменшити негативний вплив, що має порушення слуху на розвиток дитини та на її сім'ю, завдяки двом основним досягненням в сфері медицини та техніки: більш широкому використанню скринінгу слуху у новонароджених та розвитку сучасних технологій компенсації втрати слуху (сучасних адаптивних слухових апаратів та систем кохлеарної імплантації). Раннє виявлення, забезпечення ранньої слухової стимуляції мозку шляхом слухопротезування та організація раннього психолого-педагогічного